

Σαμπρέλα και σίριαλ

Από τη ΜΑΡΙΑ ΤΟΠΑΛΗ

Το νέο ποιητικό βιβλίο του Βλαβιανού αποσκοπεί στην αποδόμηση ενός επίμονου, μάλλον μπανάλ ρομαντικού αισθησιασμού ενώ, ταυτόχρονα, περιέχει ποικίλα σχόλια περί ποιητικής.

Αν ανοίξει κανείς τη συλλογή με τα 75 «Σονέτα» του Βλαβιανού περίπου στη μέση, στο «Σονέτο 30», θα πέσει πάνω σε ένα πολιτισμικό υβρίδιο που εκφράζει καλύτερα, ίσως, από πολλά άλλα σχήματα, την ιδιοσυγκρασία του ποιητή:

Τα βράδια ονειρεύεσαι ότι είσαι ένας από τους χαρακτήρες / στο Cranford της κυρίας Γκάσκελ, ο γιατρός Χάρρισον φερ' ειπείν, / και ότι στο τέλος όλες οι παρεξηγήσεις θα λυθούν / και το δράμα θα ολοκληρωθεί μ' εσένα ασφαλή στα χέρια της ωραίας Σόφι.

Ένα κλασικό, λοιπόν, έργο του βρετανικού 19ου αιώνα που μεταφέρθηκε πολλάκις στην τηλεόραση του BBC, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι ο «γιατρός Χάρρισον» προέρχεται, στην πραγματικότητα, από άλλο μυθιστόρημα της Γκάσκελ, που λειτουργεί ως «prequel» του Cranford και ενώνεται με το τελευταίο κατά την πιο πρόσφατη τηλεοπτική εκδοχή του.

Ο βρετανικός 19ος αιώνας, αλλά σε τηλεοπτική συσκευασία, περιπταται των σύγχρονων αθηναϊκών συμφραζομένων ως αφελές όνειρο, αν δεχτούμε την (αυτο-)σαρκαστική ερμηνεία που προτείνει ο Βλαβιανός στο τέλος του Σονέτου:

Αλλά η πραγματικότητα δεν σου κάνει το χατίρι. / Και η Σόφι είναι πάντοτε μια άλλη. Η ξένη που ακόμη δεν γνωρίζεις. / Η γυναίκα που θα ερωτευθείς για χάρη μιας άλλης ζωής.

Η αποδόμηση ενός επίμονου, μάλλον μπανάλ ρομαντικού αισθησιασμού είναι, μαζί με πλήθος σχολίων περί ποιητικής, οι δυο υπαρξιακοί άξονες της συλλογής. Κατά τούτο, ο Βλαβιανός συγγενεύει απρόσμενα με έναν πεζογράφο της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, που επιχείρησε παρόμοιες αποκαθλώσεις τετριμμένων «ονείρων» φθάνοντας κάθε τόσο στα

όρια του κυνισμού (όπως συμβαίνει, παρεμπιπτόντως, και στην υπό συζήτηση συλλογή του Βλαβιανού): τον Μίλαν Κούντερα. Θυμηθείτε, αντί άλλων, την αποστροφή περί της πάντοτε άγνωστης μελλοντικής ιδανικής αγαπημένης του Τόμας στην *Αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι*.

Ο Βλαβιανός απ' την πλευρά του φτιάχνει ένα συνοπτικό, ειρωνικό δράμα, που τέρπει τον αναγνώστη με την κομψότητα και το χιούμορ του, χωρίς απαραίτητα να επιδιώκει να τον κερδίσει για λογαριασμό κάποιων «ιδεών». Στο «Σονέτο 1» ξεκινά το αυτοβιογραφικό-αυτοσαρκαστικό παίγνιο με αφορμή του όνομα του ποιητή («Χάρης»), αφού το ποίημα καταλήγει με τους στίχους: «*Κοιτάς γύρω τίποτε πια για σένα δεν ριμάρει, / τ' όνομά σου δυστυχώς έχασε όλη τον τη χάρη.*» Στο Σονέτο 30, που ήδη συζητήσαμε, το παιχνίδι με το όνομα συνεχίζεται με τον γιατρό Χάρρι-σον, τελειώνει δε με τον τελευταίο στίχο του τελευταίου Σονέτου (75): «*Ο Βλαβιανός. Ποιος?*»

Πλάι στην αυτοσαρκαστική αυτοβιογραφία τα «Σονέτα» πραγματεύονται, όπως είπαμε, ζητήματα ποιητικής. Ως κέντρο θα θεωρήσουμε εδώ το «*Zeitgeist της Σόλωνος*», που ο Βλαβιανός επικαλείται σε ένα ποιήμα-hommage στον ποιητή Ηλία Λάγιο, που πέθανε το 2005 («Σονέτο 34»). Αν στα τρία «Σονέτα» που συζητήθηκαν προηγουμένως πραγματεύεται ιδιωτικές όψεις μιας αυτοβιογραφίας, εδώ βρίσκουμε την άλλη αυτοβιογραφία, την ποιητική. Το «Σονέτο» για τον Λάγιο είναι, στην πραγματικότητα, μια ελεγχία για τον θάνατό του. Η ρίμα απορρίπτεται χωρίς συζήτηση («*Υπάρχει λέξη που να ριμάρει σωστά με τον θάνατό του;*»), προκειμένου να φανούν άλλες, σημαντικότερες αξίες. «*Το νοσηρό παιχνίδι με τις λέξεις! Αυτό ασφαλώς.*» Η ίδια η αναφορά στο *Zeitgeist* της Σόλωνος μαρτυρά ειλικρίνεια: η Σόλωνος είναι, εν πάση περιπτώσει, ένα «σήμερα». Ένα «εδώ και τώρα». Ο Βλαβιανός στρέφει καταπάνω του τον φακό. Φορά ίσως δάφνιστο στεφάνι σε κάτι ξεπεσμένο, ρυπαρό, κα-

θημερινό, ελάχιστα «ποιητικό». Αυτό όμως διαθέτουμε, μοιάζει να υπαινίσσεται. Κι αν υπάρχει κάτι στο οποίο υποκλίνεται, είναι η εμμονή, το σχέδιο, ο ρυθμός:

ώσπου εντέλει έργο και ζωή έγιναν ένα. Πρόσωπο και μάσκα ένας μορφασμός. / Επομένως ό,τι έμοιαζε τυχαίο έκρυβε μέσα του έναν ρυθμό, ένα σχέδιο. / Κοίταζε διαρκώς πίσω να δει αυτό που θα 'ρθει. / [...] / Πέθανε [...] όπως οι ήρωες των παραμυθιών: στα χέρια της αγαπημένης του.

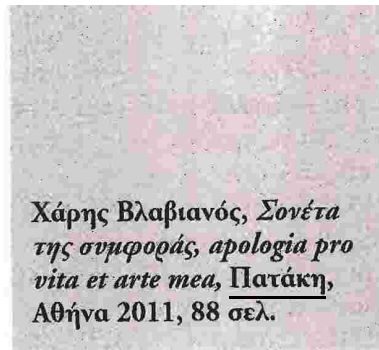
Αυτό το ποίημα ζευγαρώνει με ένα άλλο, το «Σονέτο 8», που μπορεί να διαβαστεί και ως «Αποχαιρετισμός στον Άγγελο Σικελιανό». «*Πέταξε ο Άγγελος, πάει, / μαζί και τα μεγαλεπήβολα σχέδιά σου.*» Η χειραφέτηση από το ξεπερασμένο, πλέον, ίνδαλμα γιορτάζεται εδώ. Αλλά με μια μελαγχολία. Πιο εύγλωττο το «Σονέτο 42» που αναφέρεται σε ανώνυμο «προλετάριο της λογοτεχνίας» ο οποίος

προσπαθεί να κερδίσει το ψωμί του / [...] αραδιάζοντας λέξεις, λέξεις, λέξεις [...] / Αυτός εδώ «νομίζει ότι η Μούσα του έκανε το χατίρι / και κολυμπάει ήδη μαζί της στα δροσερά νερά της δημιουργίας. / Όμως τι είναι αυτή η σαμπρέλα γύρω από τη μέση του;

Αν ο δημιουργός είναι, σύμφωνα με τον Φλωμπέρ, όλοι μαζί οι ήρωές του, τότε ο Βλαβιανός αποκαθλώνει εδώ με χιούμορ και τον ίδιο τον ποιητή ως αρχετυπική μορφή.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΙΩΠΗ

Εύλογα βέβαια θα υποθέσουμε εμείς, οι αναγνώστες, πως το «ποιητικό αρχέτυπο» διαβάζεται και κρίνεται μέσα σε συγκεκριμένα ιστορικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα. Τι μένει άραγε μετά από όλη αυτή τη σάρωση; Σ' αν ό το ερώτημα η ζωή δίνει μια απάντηση κι η ποίηση τη

Χάρης Βλαβιανός, *Σονέτα της συμφοράς, apologia pro vita et arte mea*, Πατάκη, Αθήνα 2011, 88 σελ.

Ο Χάρης Βλαβιανός.

δική της. Της ζωής, τη διαβάζουμε στο τέλος του «Σονέτου 73»:

Στέγνωσε η καρδιά σου. Τίποτα πια δεν σε συγκινεί. / Μόνο τους ψιθύρους του σώματος ακούς. Για πόσο ακόμη;

Την απάντηση της ποίησης την επινοεί ο Βλαβιανός παραφράζοντας τον γαλλόφωνο Εβραίο εξ Αιγύπτου, Εδμόνδο Ζαμπές:

Η αλήθεια της Ποίησης βρίσκεται στη σιωπή. / Να βυθιστείς κι εσύ στη σιωπή / με την ελπίδα να χαθείς μέσα της. / Όμως συνειδητοποιείς την ύπαρξή της / μόνο μέσω των λέξεων. / Κι οι λέξεις, αλίμονο, σε απομακρύνουν / ολοένα και περισσότερο από τον σκοπό σου.

Σχέση, λοιπόν, αδυναμίας και ήττας η του γράφοντος προς την ποίηση; Εδώ, με ή χωρίς Ζαμπές, φαίνεται να κερδίζει έδαφος ο κυνισμός. Και ποιος θα μπορούσε να τον αντικρούσει εύκολα σε εποχές όπως αυτή; Ο ποιητής ανοίγει τα χαρτιά του. Το μπαλάκι πηγαίνει τώρα στον αναγνώστη: αν θέλει, κι αν μπορεί, θα διακρίνει μέσα στην ίδια την ποιητική χειρονομία, το κάτι παραπάνω, την κρυφή πεποίθηση, που θα γιατρέψει ή θα απαλύνει έστω τη διάχυτη απελπισία. ■